

Anke Kranendonk
WEIHNACHTS
ORATORIUM

NOVA NOVELLA

Anke Kranendonk
Weihnachtsoratorium

NOVA NOVELLA

Inhoud

<i>Deel I</i>	7
<i>Deel II</i>	17
<i>Deel III</i>	33
<i>Deel IV</i>	45
<i>Deel V</i>	59
<i>Deel VI</i>	73

Deel I

‘ZING DE KOMMA’S!’

‘Jauchzet, frohlocket, auf, preiset die Tage.’

Helena Melchje van Steurs, roepnaam Helle, staat pal voor de dirigent. Een vrouwelijke, vol van ambitie, barstend van het talent.

Dat is Helle ook, barstend van de ambitie. Al een leven lang.

‘Heldere hoge klinkers zingen!’

Hoewel ze de top nog nimmer heeft bereikt.

‘Lange lijnen zingen. Legato!’

Als ze maar niet met al die zenuwen was geboren.

‘Lasset das Zagen, verbannet die Klage.’

De dirigent slaat af. Onmiddellijk houdt Helle haar mond, de tenoren blijven zingen. Altijd de tenoren. En de bassen. Ze staren zo intens in hun boeken

dat ze het contact met de realiteit totaal verliezen. Zingen is deels lezen, maar ook horen. En kijken!

‘Kijken’, zegt de dirigent streng. ‘Jullie staan er als grazende giraffen bij, jullie nekken voorovergebogen. Wil je dat het publiek dát ziet? Kalende mannenhoofden? Waar gáát dit lied over? Precies. Houd het fris en spannend. Dit is het eerste wat men te horen krijgt, de mensen moeten overrompeld worden en niet meteen wegzakken in diepe treurnis. We pakken hem op bij maat 50. Nee, bij het begin.’

Helle gaat op haar pannenkoek zitten, volgens een aanwijzing van de lerares dertig jaar geleden, toen ze nog hoopte op een serieuze zangcarrière. Goed op je zitbenen zitten, ademen door je kut. Zo lelijk had haar docent het telkens gezegd.

Weer legt de dirigent het koor stil. Het gebrom van de tenoren houdt nog even aan. De dirigent moet zelfs met haar armen gaan zwaaien om de mannen stil te krijgen. Hoe gênant. Het zijn amateurs, dat is te merken.

‘We pakken hem op bij maat 137, Dienet dem Höchsten mit herrlichen Chören.’

De dirigent gebaart de pianist in te zetten. O Bach, heerlijke Bach, wat zing je fijn.

Sinds een maand is Helle verbonden aan dit koor. Nog niet zo lang geleden is ze van Amsterdam verhuisd naar de overloopstad Haarlem. Ze moest voorzingen, de klanken hoog in haar hoofd plaatsen, legato en staccato zingen, hoog, nog hoger – en werd toegelaten tot de eerste sopranen. Meteen mocht ze haar bijdrage leveren aan het Weihnachtsoratorium dat tweejaarlijks wordt opgevoerd in het concertgebouw van de stad. Ditmaal met een nieuwe dirigent, een vrouw dus, en zo ambitieus dat de mannelijke helft van het koor voor haar siddert. Helle heeft geen vergelijkingsmateriaal – staarden de heren bij de vorige dirigent ook zo diep in hun boeken, of is angst wat hen nu hun hoofden laat buigen?

‘Ja.’

Opnieuw wordt de zang stopgezet. De dirigent heeft rode vlekken gekregen. Het steile haar veegt ze met een woest gebaar uit haar gezicht, ze trekt een elastiekje van haar pols en legt dat om de knot die ze driftig in elkaar heeft gedraaid.

‘Als jullie niet tellen en niet naar mij kijken, krijgen we de inzetten nooit goed. Hoe vaak moet ik dit nog zeggen? En het is Chören. Uh. Niet eu of ah. Kuh – uh. Opnieuw. Maat 137. Staan.’

Haast struikelend komt het koor overeind. De dirigent had haar armen al in de lucht geheven, maar laat ze daar hangen. ‘Jullie lijken een kudde tijgers die uit de wildernis komt opdoemen. Ga maar weer zitten. Span je bovenbeenspieren aan, je bilspieren, adem in en kom geluidloos overeind.’

Nummer vijf wordt ingezet. ‘Wie soll ich dich empfangen.’

Bij de dubbele maatstreep moet het koor alweer stilhouden. De dirigent begint wat loenzerig te kijken.

‘Sopranen!’

Helle voelt zich rood worden.

‘Waar blijft de tremolo? Hoe vaak moet ik dat nog zeggen? We zijn nu al drie maanden bezig.’

Een van de sopranen steekt haar hand een stukje omhoog.

‘Dat hoefden we nooit’, fluistert ze. ‘Trillers zingen vond de vorige dirigent te moeilijk voor ons.’

Even trekken de oogspieren van de dirigent zichzelf in een kramp. Dan ontspant ze zich.

‘Wij doen het wel.’

Geroezemoes klinkt links en rechts van Helle. Zij concentreert zich. In de vierde maat wordt de tremo-

lo gezongen, van b naar c, naar de d en dan een paar keer op en neer. Maar snel, binnen die ene tel.

Helle voelt het in zich opkomen: de wens, de drang om dit Weihnachtsoratorium tot een onvergetelijk succes te maken. Kledingvoorschrift: zwarte lange jurk of rok, zwarte schoenen en een rode bloem in het knoopsgat.

Het koor is uit zichzelf gaan zitten. De meeste leden kunnen niet meer zo lang staan, de gemiddelde leeftijd is ruim boven de zeventig, Helle heeft dat met haar komst een stuk naar beneden kunnen trekken. Hoewel de kleur van haar haar niet onderdoet voor die van de anderen. Enkele leden, voornamelijk de sopranen, hebben hun grijze haren met henna geverfd, een mode uit de jaren tachtig van de vorige eeuw. Sindsdien ook niet meer bijgewerkt – een rijbaan van uitgegroeide grijze haren ligt op hun kruin.

‘Vanaf het begin.’ De dirigent kijkt het koor al niet meer aan. Nog voordat de pauze moet beginnen ziet ze er moe uit; het letterlijk met haar armen op een hoger plan trekken van het koor kost haar zichtbaar moeite. Na één gezongen noot slaat ze alweer af. ‘Het is de bedoeling dat het eerste woord ook gezongen wordt’, zegt ze met slepende stem. Wie

soll ich dich empfangen. ‘Hoe’ dus. En niet: Soll ich dich empfangen. Want dát hij komt is wel duidelijk. Maar ‘hoe’. ‘Wie’ dus.’

Ze sluit haar ogen, geeft zichzelf over aan het C#5-akkoord.

Het koor zet in en mag doorzingen: ‘O Jesu, Jesu, setze mir selbst die Fakkell bei, damit, was dich ergötze, mir kund und wissend sei.’

Wat deze zin betekent weet Helle niet precies; het klinkt ernstig en heilig en zo’n gezicht trekt ze.

De dirigent houdt haar ogen gesloten totdat de laatste pianoklanken zijn weggestorven.

‘Pauze’, zucht ze en laat haar armen vallen.

Helle staat op, de muziekstandaard zet ze tegen haar stoel aan, zodat hij niet omver wordt gelopen. Een magere vrouw met oranje geverfde kortgeknipte haren komt naar haar toe. In haar hand houdt ze een lijst.

‘Zet jij even een kruisje?’ vraagt ze.

‘Ja,’ zegt Helle, ‘dat kan ik nog wel.’

Wat als grapje bedoeld was, komt niet over. Helle zet een kruisje achter haar naam. Ze heeft in heel wat koren gezongen, een presentielijst heeft ze nog nooit hoeven in te vullen.

‘Hoe vind je het tot nu toe?’

Helle is haar naam vergeten. Iets van Hanny, Henny, Honny.

‘Ja,’ verzucht Helle, ‘Bach.’

Er verschijnt een gelukzalige glimlach op het gezicht van de vrouw. ‘Ja, Bach. Heerlijk. Ik doe het al vijftwintig jaar. Kijk maar.’ Ze wijst naar haar revers waar twee kleine speldjes naast elkaar prijken. ‘Twee keer twaalf en een half jaar, ik ben erelid.’

Helle knippert met haar ogen.

‘Maar ik ben niet het langst hier hoor. Tinus zit er zevendertig jaar. Hij heeft er al vier.’

Tinus zit nog als enige op de achterste rij, de anderen zijn reeds naar de koffie. Hij heeft wit haar en brillenglazen zo dik als de bodem van een versgeperste-appelsapfles. Op zijn schoot rust een linnen tasje, in zijn hand een portemonnee waaruit hij geld pakt. Hij ziet grauw bleek, net een beginnend lijk.

‘Tinus, laat je speldjes eens zien’, zegt de vrouw. ‘Tinus. Tinus!’

De man kijkt verdwaasd op.

‘Je kruisjes’, zegt ze luid en ze fluistert in Helles oor dat hij een beetje doof is. Ze wijst naar haar speldjes. De man begrijpt het, hij glimlacht, recht zijn rug en duwt zijn borstkas vooruit.